

เศรษฐกิจไทยพึ่งพา วิกฤตการณ์ทุนนิยมโลก หรือความล้มเหลวของ ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ในรอบหลายเดือนที่ผ่านมาเป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยถูกกลุ่มล้อมด้วยปัญหานานัปการอย่างหนักหน่วงที่สุดในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้นว่าปัญหาวิกฤตการณ์ทางการคลัง ซึ่งได้รับผลโดยตรงจากการตกต่ำทางเศรษฐกิจ ทำให้การเก็บภาษีได้ไม่ถึงเป้าหมาย อันเนื่องมาจากการค้าชบเซา จึงเป็นที่คาดได้ว่ารัฐบาลต้องกู้เงินเพิ่มเติมจากธนาคารแห่งประเทศไทยและ/หรือกู้ยืมจากประชาชนโดยการขายพันธบัตรเพื่อนำมาชดเชยการขาดดุลทางการคลังที่มีได้คาดคิดมาก่อน นอกจากนี้ก็มีปัญหาวราคาพืชผลแทบทุกชนิดตกต่ำอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยเฉพาะราคาอ้อยที่มีในปัจจุบัน ภาคเกษตรซึ่ง เป็นฐานเศรษฐกิจของประชากรส่วนข้างมากกำลังล้มละลาย เพราะขณะที่ราคาพืชผลที่ออกสู่ตลาดนั้นมีแนวโน้มตกต่ำลงทุกปี แต่ราคาปัจจัยการผลิตเช่นปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฯลฯ ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพิ่มขึ้นตลอดมา ครั้นหันกลับมาดูสภาพในภาคเมืองบ้าง การผลิตทางอุตสาหกรรมก็ตกต่ำ โรงงานต่าง ๆ ต้องลดปริมาณการผลิตจนมีกำลังผลิตเหลือใช้มากมาย แน่หนอนมีหลายแห่งต้องปิดกิจการลง นั่นก็หมายความว่าต้องมีการว่างงานเพิ่มขึ้นอีกนับไม่ถ้วนไม่ว่าในระดับคนงานทั่วไป หรือระดับบัณฑิตก็ตาม การว่างงานจำนวนมากหาศาลนี้ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

ในด้านเศรษฐกิจต่างประเทศ การส่งออกก็มีแนวโน้มประสบปัญหาด้านตลาดทั้งสินค้าเกษตร และสินค้าหัตถอุตสาหกรรม เช่น สิ่งทอ เครื่องหนัง ฯลฯ แนวโน้มด้านการนำเข้าก็ยังคงอยู่ในระดับสูงอย่างน่าเป็นห่วงแม้ว่าจะได้มีการลดค่าเงิน

บาทลงประมาณร้อยละ 17 เมื่อปลายปีที่แล้วก็ตาม ทั้งนี้ก็เป็นเพราะต้องมีการนำเข้าจำนวนมากตามโครงการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการ ตลอดจนความต้องการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศก็ไม่มีแนวโน้มว่าจะถูกสกัดกั้นลงได้ ผลที่ตามมาก็คือดุลการค้าก็ยังคงขาดดุลอยู่ต่อไปอีกเป็นจำนวนหลายหมื่นล้านบาท กัดกัดกันก็จะทำให้ดุลชำระเงินขาดดุลมากขึ้นย่อมมีพลังแรงขึ้น เพราะเงินทุนที่จะไหลเข้ามาในรูปของการลงทุนจากต่างประเทศมีแนวโน้มลดต่ำลง รายได้ที่คาดว่าจะได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติก็ไม่มีแนวโน้มว่าจะกระเตื้องขึ้น นอกจากนี้ภาวะในการชำระหนี้ต่างประเทศที่ได้กู้มาใช้อย่างมากมาย ทั้งเพื่อพัฒนากองทัพ และโครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ ที่สะสมมานั้น คาดว่าจะเป็นจำนวนสูงกว่าร้อยละ 20 ของมูลค่าส่งออกอย่างแน่นอน เมื่อจะแก้ไขการขาดดุลสภาพภายนอกก็คาดว่ารัฐบาลมีความจำเป็นต้องกู้ยืมจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นหนี้สินระยะสั้นหรือระยะยาวก็ตาม

ในปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ปรากฏอย่างกระจ่างชัดและส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปอย่างหนักหน่วง จนเป็นการยากที่รัฐบาลจะปฏิเสธได้อีกต่อไป ก็ต้องยอมรับโดยคุชฎี แม้จะมีบางคนที่มีความจงรักภักดีสูงอย่างวิเศษได้แถลงข่าวว่า "ตามหลักเศรษฐศาสตร์" ว่า ประเทศไทยเรานั้นเศรษฐกิจยังดีอยู่ นั่นเป็นการแถลงข่าวเมื่อหลายเดือนที่ผ่านมา แต่ปัจจุบันทั้งผู้นำและผู้รับใช้ที่ใกล้ชิดเหล่านั้นต้องยอมจำนนต่อสภาวะบูรพธรรมทางเศรษฐกิจที่รุมล้อมอยู่

แต่ท่านเหล่านั้นหาได้ยอมรับว่าได้นำนโยบายที่ผิดพลาดแต่ประการใดไม่ กลับอธิบายว่าเป็นเพราะผลกระทบ

จากวิกฤตการณ์ทุนนิยมโลก และขยายเป็นเชิงเปรียบเทียบว่า "ประเทศไทยนั้นยังดีกว่าอีกหลายประเทศ บางประเทศนั้น คาดว่าจะมีอัตราความเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นศูนย์เสียด้วยซ้ำไป แต่ประเทศไทยคงเติบโตได้สักร้อยละ 4 หรือ 5 ในปีนี้ ซึ่งนับว่าไม่เลว" การอธิบายดังกล่าวเป็นเพียงการแก้ตัวอย่างสิ้น ๆ ที่ประชาชนพอจะเข้าใจได้ว่า นั่นเป็นการอธิบายที่มีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการสร้างสรรค์ เพราะเป็นการเปรียบเทียบในเชิงลบอย่างโจ่งแจ้ง ตัวเลขการเติบโตที่ยกมาอย่างนั้นประชาชนทั่วไปก็ยังสงสัยใจกันอยู่ ด้วยสภาพการทำมาหากินนั้นแล้วร้ายลงกว่าปีก่อน ๆ อย่างชัดเจน

ในยุคปัจจุบัน แม้แต่ประเทศที่พยายามวางนโยบายที่จะสร้างสรรค์ประเทศอย่างแท้จริง ก็เป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทุนนิยมโลกได้ นี่เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ ในยุคที่ประเทศต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันและกันอย่างสอดประสานในเวทีเศรษฐกิจและการเมืองโลก แต่ก็มีใช้ความเป็นจริงที่จะนำมาอ้างเพื่อให้หลุดพ้นจากความผิดพลาดและล้มเหลวของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ เพราะว่าผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทุนนิยมโลกนั้นยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ แต่ทว่าสามารถทำให้บรรเทาบางลงได้ อย่างแน่นอน หากรัฐบาลที่ผ่านมามีคณบดีเทคโนโลยีแนครดทั้งหลายได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้อย่างถูกต้องหรือปรับปรุงใหม่เสียให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

แล้วยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เรียกว่าถูกต้องนั้นคืออะไรเล่า และจะเอาเกณฑ์อะไรมาวัด? ในทัศนะของเรา ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ถูกต้องคือการมุ่งเป้าหมายสุดท้ายไปสู่การพัฒนาของมวลประชาชนโดยตั้งอยู่บนระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งต้องจัดให้มีกระบวนการและโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้มวลประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการวางนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และวิธีการ ตลอดจนการตรวจสอบผลงาน ยุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวจัดตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทย ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ถูกต้องจักต้องมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำในอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มพลังต่าง ๆ เพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างระบบการปกครองที่เปิดทางให้กลุ่มพลังต่าง ๆ ในสังคมพัฒนากันไปอย่างค่อนข้างทัดเทียมกัน มิฉะนั้นแล้วพลังที่มวลประชาชนได้รับจากความพยายามในกระบวนการพัฒนาดังกล่าวย่อมเป็นสิ่งฉาบฉวยและเปราะบางจนง่ายที่จะถูกทำลายลง

หากเราเอาแนวคิดนี้มาพิจารณาเปรียบเทียบยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมา จะเห็นชัดว่าผลของการพัฒนาในช่วงยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมา เป็นเพียงการ "พัฒนา" สำหรับบุคคลไม่กี่กลุ่มที่ตระกูล หากใช้การพัฒนาที่มุ่งยกระดับความเป็นอยู่ของมวลประชาชนไม่ ยิ่ง "พัฒนา" ความยากจนยิ่งแผ่ขยายไปสู่ประชาชนส่วนข้างมาก ดังจะเห็นได้ว่าการกระจายรายได้ให้เหลื่อมล้ำอย่างมาก ยิ่ง "พัฒนา" ยิ่งเพิ่มความฟุ้งเฟ้อขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าสังคมไทยปัจจุบันนี้เด็กอยู่ในบาค่วงของสิทธิบริโภคนิยม ลอกเลียนแบบวิถีชีวิตจากสังคมตะวันตกมากเกินไป จนยากที่จะค้นหาเอกลักษณ์ของชาติได้แล้วใครเล่าที่เป็นผู้ที่สามารถจะประพุดติเช่นนี้ได้? คำถามนี้ก็มิคว่าคอยอยู่ชัดแจ้งว่ากลุ่มผู้มีอภิสิทธิ์ในเมืองจำนวนหนึ่งที่ได้รับผลพวงจาก "การพัฒนา" นั้นแหละที่ได้รับสิทธิภาพเต็มที่ในการใช้จ่ายดังกล่าว การขยายตัวจนเกินไปของศูนย์การค้าต่าง ๆ นั้น ในด้านหนึ่งก็เป็นเสรีภาพทางเศรษฐกิจของเอกชน แต่ในอีกด้านหนึ่งรัฐก็ไม่เคยแยแสที่จะวางมาตรการที่เหมาะสมเพื่อสกัดกั้นการจัดสรรทรัพยากรที่อาจก่อผลสะท้อนต่อสังคมและเศรษฐกิจส่วนรวม บางคนอาจโต้แย้งว่าการใช้จ่ายเงินมากน้อยเพียงใดก็เป็นสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งเราก็เห็นด้วย แต่หากเป็นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยเกินไปโดยต้องใช้เงินตราต่างประเทศจำนวนมากออกไปซื้อนั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมได้ ดังเราก็ทราบกันดีว่ามันจะทำให้ดุลการค้าขาดดุลได้ ถึงจุดนั้น รัฐบาลอันเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของส่วนรวม ก็ย่อมมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ได้ แต่ที่ผ่านมารัฐบาลก็มีได้สนใจอย่างจริงจังต่อเรื่องนี้ มิฉะนั้นปัญหาที่รุนแรงต่าง ๆ ก็สามารรถบรรเทาเองได้

ประเด็นต่อไปก็คือว่า ยุทธศาสตร์พัฒนานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทยหรือไม่? ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมาแล้วได้วางมีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของประเทศชาติโดยส่วนรวม มีการดำเนินนโยบายหลายประการตามคำแนะนำขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ องค์กรให้ความช่วยเหลือของกลุ่มประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง กรณีเหล่านี้จะเห็นได้ชัดแจ้งจากการวางแผนเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา ซึ่งมักได้รับ "คำแนะนำ" อย่างใกล้ชิดจากองค์กรดังกล่าว และเมื่อเร็ว ๆ นี้ สมุคปกขาวเพื่อปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ก็ยอมรับว่าในโครงการให้ความช่วยเหลือหลายโครงการฝ่ายไทยยังขาดความเตรียมพร้อมและความเข้าใจในเป้าหมาย

ที่ต้องการ ผลก็คือการดำเนินโครงการต่างมักถูกผลักดันไป ตามความต้องการของต่างประเทศ แต่ขณะเดียวกัน ก็มีกลุ่ม ผลประโยชน์ภายในประเทศร่วมสนับสนุนอยู่ จึงอาจกล่าว ได้ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาดังกล่าวมิได้ตั้งอยู่บนความเป็นไทย หรือไม่เป็นตัวของตัวเอง ผู้บริหารและกลุ่มเทคโนโลยีไม่เคย เข้าใจว่าความต้องการของมวลประชาชนคืออะไร พวกเขาได้ แต่นำเสนอความคิดที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากสถาบันการศึกษาในตะวันตกและจากองค์กรระหว่างประเทศ ไปจัดคิด วัตถุประสงค์ให้แก่มวลประชาชน เมื่อนโยบายที่วางขึ้นในระดับสูง ไม่สอดคล้องกับความต้องการของมวลประชาชน การดำเนิน ตามแผนก็ย่อมล้มเหลวเป็นธรรมดา

ด้วยเหตุดังกล่าว แนวนโยบายที่นำมาเป็นหลักในการ บริหารประเทศ จึงเป็นแนวนโยบายที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อกลุ่มทุนข้ามชาติ ซึ่งก็คือนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิด และการ ส่งเสริมการลงทุนอย่างไม่มี การตรวจสอบผลว่าเป็นไป ตาม วัตถุประสงค์หรือไม่ นอกจากนี้ก็มีนโยบายที่พาดพิงถึงต่างประเทศอย่างเด็ดเดี่ยว จนไม่พิจารณาความเคลื่อนไหวใน ตลาดโลกว่าเป็นไปอย่างไร ความจริงเราได้เคยเตือนไว้ หลายปีแล้วว่านโยบายการพัฒนาการผลิตเพื่อส่งออกนั้น เป็น แนวนโยบายที่ธนาคารโลกพยายามชักนำให้กลุ่มประเทศกำลัง พัฒนาทั้งหลายดำเนินกัน โดยยกตัวอย่างของเกาหลี ได้วัน หนึ่งว่าสำเร็จผลดี ผู้วางแผนไทยก็ดำเนินตาม โดยมิได้ ตรวจสอบเงื่อนไขในระดับโลกว่า ในยุคทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา นั้นต่างกับในช่วงทศวรรษ 1950 และทศวรรษ 1960 ซึ่งเศรษฐกิจโลกอยู่ในสภาพขยายตัวและตลาดโลกเปิดกว้าง นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาก็ต้องให้สิทธิพิเศษหลายอย่างแก่สองประเทศนี้ เพราะเป็นตัวแทนฝ่ายโลกเสรีที่จะประชันกันกับเกาหลีเหนือ และจีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง เราได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 เป็นต้นมาเศรษฐกิจโลกเริ่มเข้าสู่ ช่วงคลื่นยาวแห่งการตกต่ำทางเศรษฐกิจ ตลาดโลกเริ่มปิด และโดยเฉพาะตั้งแต่ทศวรรษ 1970 ก็มีกระแสการกีดกันการค้า เกิดขึ้นมากในกลุ่มทุนนิยมศูนย์กลาง แต่กระนั้นก็ตาม รัฐบาล ไทยทุกรัฐบาลก็ยังคงยืนยันรื้อนโยบายส่งออก โดยเฉพาะ สิ่งของและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ความจริงแล้วหากผู้บริหารได้รับ คำแนะนำจากเทคโนโลยีที่รอบรู้จริง ก็ควรจะได้ออกมาตรการ ป้องกันการล้มละลายของอุตสาหกรรมหลายแห่งได้ แต่ก็ไม่เห็น ปลายทางไปที่จะไปวิ่งเต้นคัดค้านเงินกินบิลล์ แต่ก็ยังคิดว่า ไม่ทำอะไรเลยเท่านั้น

ผลจากการขาดยุทธศาสตร์ที่เป็นไทย ทำให้รัฐบาลมุ่งแต่ ส่งเสริมทุนต่างชาติและกลุ่มทุนขนาดใหญ่ในประเทศ จนละเลย ทุนขนาดเล็กที่เป็นรากฐานของการผลิตเพื่อตลาดภายใน อีกทั้งมีการใช้วัสดุในประเทศและการจ้างงานมาก การมุ่ง ความสนใจแต่ตลาดต่างประเทศ ทำให้ขาดความพยายามพัฒนา ตลาดภายใน กล่าวคือการละเลยการจัดให้มีการกระจายรายได้ ดีขึ้น มิได้ทำการปฏิรูปที่ดินเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้แก่ ชาวนาชาวไร่ มิได้ปรับโครงสร้างการตลาดเพื่อให้ชาวไร่มี รายได้เพิ่มขึ้นจากการขายพืชผล มิได้ส่งเสริมกลุ่มชาวนา ชาวไร่ให้มีพลังต่อรองกับกลุ่มพ่อค้าคนกลางอย่างจริงจัง นอกจากนี่ยังละเลยการพัฒนาองค์กรของผู้ใช้แรงงาน เพื่อเพิ่ม ส่วนแบ่งจากการร่วมกันทำการผลิตให้เป็นธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ยังละเลยที่จะส่งเสริมการนำพืชผลจากภาคเกษตร มาเชื่อมโยงกับการผลิตทางอุตสาหกรรมในระดับที่สูงขึ้น ถ้า หากรัฐบาลได้ให้ความสนใจต่อการพัฒนาตลาดภายใน หรือ พยายามลดระดับการพึ่งพาสถาต่างประเทศลงตามสมควร (เรามีได้เสนอให้ปิดประเทศ) ก็เป็นที่คาดว่าวิกฤตการณ์ของ ภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมในปัจจุบันน่าจะบรรเทาเบาบางกว่านี้มาก

ตรงกันข้ามสภาพการณ์กลับเลวร้ายดังที่เป็นอยู่ และผล การพัฒนาตามยุทธศาสตร์แบบเปิดเต็มที่ตั้งที่ผ่านมา กลับทำ ให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาทางการค้าต่อต่างประเทศจนเกินไป พึ่งพาทางการเงินต่อต่างประเทศจนพอกพูนหนี้สินต่างประเทศ ขึ้นอย่างน่าเป็นห่วงยิ่ง นอกจากนี้ก็ยังคงพึ่งพาทางเทคโนโลยี ต่อบรรษัทลงทุนข้ามชาติ และอุตสาหกรรมที่สำคัญของชาติก็ ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของบรรษัทข้ามชาติ

ในประการสุดท้าย ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมาตั้ง อยู่บนพื้นฐานของความเหลื่อมล้ำทางอำนาจระหว่างกลุ่มพลัง ต่าง ๆ เพราะความต้องการของกลุ่มทุนทั้งภายในและทุนข้าม ชาติที่จะลดต้นทุนการผลิต อีกทั้งรัฐบาลต้องการส่งเสริม บรรษัทภาคการลงทุน จึงไม่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในการพิทักษ์ปกป้องและเรียกร้องผลตอบแทนที่เป็นธรรม ขบวนการกรรมกรจึงถูกบ่อนทำลายตลอดมา ความขัดแย้งอันมี อยู่ภายในขบวนการซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้นั้น มักจะกลายเป็นช่อง ทางให้กลุ่มทุนและกลไกรัฐแทรกเข้าไปดักค้ำอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้รัฐไทยยังมีความเคลือบแคลงสงสัยตลอดเวลาคู่กลุ่ม พลังประชาชนอื่น ๆ ที่จะพัฒนาขึ้นอย่างอิสระ กลุ่มองค์กร

ชาวนาซาวไร่ กลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ กลุ่มครู กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ เหล่านี้ จึงมีข้อจำกัดมากมายที่จะเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม และสิทธิคามรัฐธรรมนุญ รัฐไทยยังคงใช้กฎหมายหลายฉบับ กฎข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนประกาศคณะปฏิวัติ ประกาศ คณะปฏิรูปอีกหลายฉบับที่จะเมล็ดิทธิพื้นฐานของประชาชน ทั้ง ๆ ที่มีการเรียกร้องให้แก้ไขหรือยกเลิกไปหลายครั้งมาแล้ว

ภายใต้เงื่อนไขแห่งความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เหลื่อมล้ำ อย่างมากดังกล่าว การพัฒนาจึงเป็นไปตามแรงชักนำของกลุ่มทุนข้ามชาติ กลุ่มทุนขนาดใหญ่ ขณะที่ทุนขนาดเล็กถูกละเลย และชาวนาซาวไร่ กรรมกร และผู้ใช้แรงงานอื่น ๆ ถูกผลักดันออกไปไว้ที่ขอบริมของเส้นทางการพัฒนา ในสภาวะเช่นนี้ เมื่อวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น ก็ไม่มีพลังใดในสังคมที่จะสามารถยับยั้งความรุนแรงจากมันได้ มวลประชาชนส่วนใหญ่จึงตกอยู่ในสภาพลำบากเข็ญยิ่ง

จากกรณีวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นการยากที่ระบอบยอมรับว่า วิกฤตการณ์เศรษฐกิจไทยที่ดำรงอยู่นี้ เกิดเพราะผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทุนนิยมโลกแค่สถานเดียว ความจริงแล้ว ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดำเนินในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมามีทำให้ความรุนแรงของปัญหาเป็นไปอย่างสุดเหวี่ยง จนถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวของยุทธศาสตร์พัฒนาโดยแท้ และการที่รัฐบาลจะสามารถฟันฝ่าวิกฤตการณ์ให้ดูสงบไปได้ ก็ต้องหันมาดำเนินยุทธศาสตร์พัฒนาที่เป็นการพัฒนาของมวลประชาชน และพัฒนาเพื่อความเป็นไท ตลอดจนต้องวางยุทธศาสตร์อยู่บนความทัดเทียมกันในอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มพลังต่าง ๆ ในสังคมไทย

สุธี ประศาสน์เศรษฐ์

28 สิงหาคม 2528

